

DOI: 10.33663/1563-3349-2023-34-529-537

УДК 343.9

Л. Г. КОЗЛЮК,
кандидат юридичних наук*
ORCID: 0000-0002-8864-9693

СОЦІАЛЬНИЙ НАТУРАЛІЗМ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦЯ

Досліджуються деякі аспекти кримінологічного вивчення особистості злочинця. Встановлено, що для досягнення ефективного вивчення особистості злочинця в сучасних умовах в Україні існує потреба в оновленні методологічної основи наукових досліджень цього феномену. Аргументовано, що застосування методології соціального натуралізму у дослідженні особистості злочинця – це майбутня основа успішних кримінологічних досліджень, яка допоможе подолати проблеми теорії і практики протидії злочинності.

Ключові слова: злочинність, особистість злочинця, протидія злочинності, механізм злочинної поведінки, соціально-натуралістична кримінологія, комплекс сваволі та ілюзій, воля і свідомість людини, кримінальне правопорушення, причини і умови кримінальних правопорушень, соціальний натуралізм.

Kozliuk Liudmyla. Social naturalism as methodological basis for scientific research on the identity of the perpetrator

Some aspects of the criminological study of the perpetrator's identity are investigated. It has been established that in order to achieve an effective study the identity of the perpetrator in the modern conditions in Ukraine, there is a need for updating the methodological basics of scientific researches into this phenomenon. It is argued that the application of the methodology of social naturalism in the study the identity of the perpetrator is the future basis of successful criminological researches shall overcome the problems of the theory and practice to oppose to criminality.

Key words: criminality, the identity of the perpetrator, opposition to criminality, criminal behavior mechanism, social-naturalistic criminology, arbitrariness and illusions complex, person's will and consciousness, criminal offence, causes and conditions of criminal offences, social naturalism.

Вступ. Складний період, який переживає наша держава, супроводжується кризою успішних відносин, а це, своєю чергою, призводить до суперечностей у внутрішньому світі та реальній поведінці особистості. У результаті постійно триваючої соціально-політичної кризи в нашій державі, з огляду на стан поширення злочинності в Україні¹, життя в умовах воєнного стану актуалізує дослідження особистості злочинця. Досліджуючи тих, хто вчиняє

* **Kozliuk Liudmyla**, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.)

кримінальні правопорушення, ми вивчаємо механізм злочинної поведінки, вивчаємо, як властивості тієї чи іншої особистості впливають на вибір нею протиправного вчинку.

Особистість злочинця була і залишається однією з найбільш важливих проблем кримінології. Науковці слушно зауважують, що ця проблема слугує ключем для розуміння сутності злочинності². З цим не можна не погодитись, тому що без наукового вивчення тих, хто вчиняє кримінальні правопорушення, неможливо ефективно боротися зі злочинністю загалом.

Вивчення особистості злочинця має міждисциплінарний характер. Тому її дослідженням займаються не лише кримінологи, а й антропологи, психіатри, психологи, медики, соціологи, філософи. Серед них: Г. Тард, І. Ланге, Б. Скіннер, Е. Дюркгейм, Е. Фром, Р. Мертон, Т. Селлін, Е. Сагерленд, У. С. Джакебаєв, О. М. Костенко, В. В. Голина, О. О. Кваша, В. Д. Філімонов, А. Ф. Зелінський, С. Ф. Денисов, А. П. Закалюк, С. В. Познишев, О. В. Попович та ін.

Як бачимо, різні аспекти проблеми особистості злочинця розглядалися фахівцями в галузі кримінального права та кримінології, психології та психіатрії та ін. Незважаючи на численні наукові дослідження цього явища, у сучасній кримінології не вирішеною залишається велика кількість аспектів проблеми особистості злочинця.

Постановка проблеми. На сьогодні проблеми, пов'язані зі зростанням злочинності, свідчать, що дослідження особистості злочинця в цілому мають спиратися передусім на оновлення методологічного фундаменту наукових досліджень цієї проблеми. Тому мета статті полягає у виявленні продуктивної методологічної основи для вивчення особистості злочинця в сучасних умовах в Україні.

Виклад основного матеріалу. У кримінології і до сьогодні залишаються актуальними питання, пов'язані з визначенням поняття «особистість злочинця». Треба відмітити, що, попри заміну в законодавстві поняття «злочин» на «кримінальне правопорушення», поняття «особистість злочинця» не втратило і не втратить своєї важливості та актуальності для науки в цілому, в тому числі для кримінології. Для останньої це визначальна категорія, яка становить її предмет. Ми поділяємо позицію М. І. Сірого про те, що штучна масова заміна в нормативно-правових актах України терміна «злочин» на термін «кримінальне правопорушення» не є належно обґрунтованою пропозицією. З її втіленням відбулося суттєве розбалансування у правовій системі України, а саме, на конституційно-правовому та міжнародно-правовому рівнях використовується поняття «злочин» з відповідним сталим змістом, а на нижчих рівнях правової системи використовується поняття «кримінальне правопорушення», що має відмінний зміст від поняття «злочин».

У кримінології завжди значне місце приділяється соціологічному і психологічному дослідженню особистості. Крім того, вчені-кримінологи у своїх працях виходять з того, що пізнати волю і свідомість злочинця неможливо,

не пізнаючи волю і свідомість людини як такої. Як свідчить історія розвитку кримінології, спроби пізнати злочинця окремо від пізнання людини як такої є непродуктивними. Тому одним із методологічних принципів у кримінології має бути такий: «злочинець походить від людини». Завдання кримінології – виявити, як з людини походить злочинець, а це може бути успішним лише тією мірою, якою кримінолог оволодів соціологією і психологією людини як такої³. Таким чином, важливу роль у вивченні особистості злочинця відіграють суспільні науки. На основі загальних знань суспільних наук здійснюється дослідження закономірностей поведінки особи, яка вчиняє те чи інше кримінальне правопорушення. Тому вважаємо за необхідне висвітлити деякі теоретичні напрацювання суспільних наук стосовно розуміння феномену особистості.

Так, соціологічний підхід до особистості робить акцент на її належності до певної соціальної спільноти, яка накладає на людину відбиток, що впливає на її світогляд, ідеали, цінності, установки й норми поведінки, риси характеру тощо⁴. Як зазначає І. С. Кон, при розгляді особистості в соціологічній науці, слід акцентувати увагу на тому, що вона виступає «як система соціально значущих якостей, які характеризують індивіда як члена того чи іншого суспільства чи спільноти, як продукт суспільного розвитку, суб'єкт праці, спілкування і пізнання, детермінований конкретними умовами життя суспільства»⁵. Викладене дає підстави констатувати, що соціологію цікавить процес входження особистості в суспільні процеси.

З вищенаведеного простежується, що особистість є одним із основних понять і соціології, яка розглядає її як цілісність соціальних якостей людини, продукт суспільного розвитку та введення індивіда в систему соціальних відносин через активну діяльність і спілкування. З соціологічного погляду індивід стає особистістю в процесі засвоєння соціальних функцій, розвитку самосвідомості, тобто усвідомлення своєї неповторності як суб'єкта діяльності та індивідуальності, але як члена соціуму⁶. Сучасна соціологічна думка розглядає людину не тільки як продукт суспільних відносин, а й як основну причину, джерело змін суспільства, побудову і функціонування стійких форм соціального життя. Не випадково важливим напрямом досліджень соціологічної науки є визначення місця і ролі людини в суспільстві, у виникненні, відтворенні і зміні її як особистості, тобто як суб'єкта соціальної діяльності⁷.

Особистість вивчає і психологічна наука. Вона досліджує соціально зумовлену систему психічних якостей індивіда, яка формується у предметній діяльності та спілкуванні. На початку ХХ ст. особистість стає центральним психологічним поняттям. З розвитком психології як самостійної науки та накопичення різноманітних знань про психіку виникає потреба у цілісному розумінні психічної організації людини у всіх її проявах.

Слід зазначити, що на відміну від соціології, яка розглядає особистість як представника певної соціальної «групи», як соціальний тип чи продукт суспільних відносин, психологія враховує, що водночас особистість є не

тільки об'єктом суспільних відносин, не тільки відчуває соціальні впливи, а й перетворює їх, оскільки поступово починає виступати як сукупність внутрішніх умов, через які переломлюються навколишні впливи суспільства. Таким чином, психологія вивчає насамперед психічні процеси, стани і властивості особистості в їхньому взаємозв'язку і залежностях.

Кримінологічне вивчення особистості злочинця дає змогу визначити властивості, які їй притаманні як активному суб'єкту взаємодії з соціальним середовищем. Кримінологічно важливе значення вивчення особистості злочинця полягає також у тому, що дає змогу встановити причини та умови кримінальних правопорушень. Варто відмітити, що раніше кримінально-процесуальне законодавство покладало обов'язок на органи, які здійснюють розкриття тих чи інших кримінальних правопорушень, встановлювати причини та умови цих правопорушень.

Нині очевидно, що вилучення цього положення з чинного Кримінального процесуального кодексу є негативним фактом. Адже, щоб досягти дійсного підвищення ефективної протидії злочинності, необхідно, щоб під час підготовки законопроектів щодо протидії цьому негативному соціальному феномену, з поля зору законодавця не випадав профілактичний потенціал, спрямований на усунення причин і умов, що сприяють злочинності, адже це має вирішальне значення у протидії злочинності кризового типу, яка сьогодні є в Україні. Одним із важливих кроків у цьому напрямі могло б бути внесення доповнень до Кримінального процесуального кодексу України щодо обов'язку слідчого, прокурора і суду встановлювати причини і умови конкретного кримінального правопорушення і звертатися з поданням до відповідних суб'єктів щодо їх усунення.

Поступово у теорії кримінології відбувається переосмислення проблеми протидії злочинності, оскільки все очевидніше стає, що вирішення проблем, які існують у сучасній кримінології, не можливо без застосування принципово нового, ефективного методологічного підходу. Адже кожний історичний період характеризується певними стереотипами сприйняття навколишнього середовища, «науковою картиною» світу, яка відображає відповідний рівень розвитку пізнавальних можливостей людини та суспільства, що супроводжується як науковими реформами, так і революціями. Звідси важливий висновок про те, що уточнення предметного поля теорії права та правознавства в цілому має спиратися передусім на оновлення методологічного арсеналу наукових досліджень⁸.

Проблема ефективних досліджень особистості злочинця залишається ключовою у кримінології⁹. Тому її вирішення є необхідною умовою успішності протидії злочинності.

Саме відсутність ефективної протидії злочинності сприяла застосуванню у кримінології теорії соціального натуралізму. Ця теорія є своєрідним ресурсом, за допомогою якого можна успішно вирішувати актуальні проблеми сучасності. Соціальний натуралізм розглядається і як засіб протидії свавілля

й ілюзіям – першоджерелу усякого зла, і як інструмент забезпечення суспільного прогресу¹⁰. Соціальний натуралізм дає можливість побачити, що існує, образно кажучи, не дві «природи» – фізична й біологічна, а три «природи» – фізична, біологічна і соціальна. І соціальна природа не опускається до перших двох, а навпаки, піднімається над ними як вища по відношенню до них, вона існує за своїми, властивими лише їй природними законами. Ці три «природи», генетично пов'язані між собою, тому що біологічна природа породжується розвитком фізичної, а соціальна – розвитком біологічної¹¹.

Варто відмітити, що соціальний натуралізм засновується на ідеї, згідно з якою суспільні явища існують за законами соціальної природи, що діють через волю і свідомість людей. Люди не можуть жодним чином скасувати чи змінити закони соціальної природи – вони можуть лише або виконувати ці закони, або не виконувати їх².

На сучасному етапі кримінологічна наука взяла «на озброєння» доктрину соціального натуралізму, яка і стала основою соціально-натуралістичної кримінології.

За цією кримінологією дослідження волі і свідомості злочинця є ключовим як для пізнання механізмів кримінальної поведінки, так і для розробки методик боротьби з нею¹³. Оскільки воля і свідомість – це засоби (інструменти) генерації і регуляції поведінки людини, що використовуються людиною для пристосування до тих природних законів середовища, в яких людина живе, зокрема до природних законів того соціуму, в якому перебуває людина. Без волі і свідомості пристосування людини до життя в суспільстві є неможливим¹⁴.

Воля і свідомість функціонують лише в єдності, утворюючи генераційно-регуляційний комплекс, що генерує і регулює будь-яку поведінку людини, у тому числі й соціальну. Воля без свідомості «сліпа», а свідомість без волі – «німа»¹⁵. Отже, дослідження волі і свідомості злочинця має бути основою для вивчення процесу породження злочинного діяння, так і для розробки шляхів протидії йому. На сьогодні це можна зробити на основі методології соціального натуралізму, пізнаючи закономірності утворення волі і свідомості, яка проявляється у вигляді кримінальної поведінки.

За соціально-натуралістичною кримінологією, особливості злочинця слід шукати у властивостях, притаманних його волі і свідомості, і ці властивості, що характерні волі і свідомості, мають бути у злочинця до вчинення злочину, щоб свого часу вони могли проявитися у цьому злочині. Властивості волі і свідомості поділяють на загальні (які властиві усім злочинцям) та індивідуалізуючі (які властиві конкретному злочинцю). Стан волі у злочинців перебуває у стані сваволі, стан свідомості – у стані ілюзій. Стан сваволі і стан ілюзій, який характерний для волі і свідомості злочинця, називається «комплексом сваволі та ілюзій»¹⁶. Комплекс сваволі й ілюзій – це соціально ненормальний стан волі і свідомості людини, який означає непристосованість її до соціальної форми обміну. Кримінальна поведінка – це такий прояв комплексу сваволі й ілюзій, який порушує нормальність (норму) обміну речовин в умо-

вах соціальної форми природи. Інакше кажучи, злочинність – це соціальна форма ненормальності, що існує в природі, а добродчинність – це соціальна форма нормальності, що існує в природі¹⁷.

Саме загальні властивості волі і свідомості відрізняють злочинців від інших людей. Індивідуалізуючі властивості, які відрізняють злочинців один від одного: це і природжені, і набуті індивідуальні властивості, які індивідуалізують кримінальний прояв комплексу сваволі та ілюзій у конкретного злочинця. До прикладу, це можуть бути соціально-демографічні, особистісно-рольові, психологічні та інші властивості.

Враховуючи викладене, очевидно, що якщо сучасна кримінологія у пізнанні злочинності керуватиметься принципом соціального натуралізму, то це дасть змогу отримати нові знання про особистість злочинця, а відтак і про причини та умови кримінальних правопорушень, і про те, що потрібно робити, щоб усунути їх. А це має визначальне значення при розробці і здійсненні заходів, спрямованих на підвищення успішності протидії злочинності.

Треба відмітити, що в сучасній кримінології із застосуванням принципу соціального натуралізму здійснюються дослідження різної категорії кримінальних правопорушень¹⁸.

Таким чином, дослідження особистості тих, хто вчиняє кримінальні правопорушення, на старій методології – це безперспективний шлях, який закриває нові можливості у забезпеченні підвищення ефективності протидії злочинності в сучасних умовах в Україні. У зв'язку з цим існує потреба в оновленні методологічної основи наукових досліджень цього феномену.

Висновки. Вивчення особистості злочинця з використанням методу соціального натуралізму значно підвищує наукову цінність і практичну реалізацію заходів протидії злочинності. Сьогодні на основі методології соціального натуралізму можна пізнати закономірності утворення волі і свідомості, яка проявляється у вигляді кримінальної поведінки.

Соціально-натуралістична кримінологія визначає, як у природі злочинності поєднуються соціальний і біологічний аспекти, констатуючи, що породження злочинності лише соціальними і біологічними факторами не може відбуватися без участі волі і свідомості особи, яка стає злочинцем. Адже будь-яка дія в соціальній сфері відбувається через волю і свідомість людини. У зв'язку з цим відкриваються можливості більш поглибленого вивчення волі і свідомості людини, яка вчиняє злочин. Це, своєю чергою, дає можливість ґрунтовнішого кримінологічного вивчення причин і умов, що породжують злочинність, адже вони теж діють через волю і свідомість людини.

Ураховуючи викладене, можна зробити висновок, що продуктивною методологічною основою для вивчення особистості злочинця у сучасних умовах в Україні є методологія соціального натуралізму. Дослідження особистості тих, хто вчиняє кримінальні правопорушення, на старій методології – це безперспективний шлях, який закриває нові можливості у забезпеченні підвищення ефективності протидії злочинності.

1. Брифінг «Вплив війни на злочинність в Україні» Міністерства внутрішніх справ України. Спікер – В. Дзюбинський, 2022. Мультимедійна платформа іномовлення України. URL: <https://www.ukrinform.ua>; Стратегія боротьби з організованою злочинністю від 16 вересня 2020 р. № 1126-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>; Звіт Голови Національної поліції України про результати роботи відомства у 2019 році. URL: [www.kmu.gov.ua › sites › zvit_2019 › zvit-npu-2019](http://www.kmu.gov.ua/sites/zvit_2019/zvit-npu-2019). 2. Аванесов Г. А. Криминология и социальная практика. Москва, 1980. С. 45. 3. Костенко О. М. У світлі соціального натуралізму (вибране): вибрані твори. Київ: Паливода А. В., 2020. С. 227. 4. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: навч. посіб. 2-ге вид., допов. і випр. Київ: МАУП, 2004. С. 41. 5. Кон И. С. Социология личности. Москва: Политиздат, 1967; Пилипенко В. Є., Вишняк О. І., Куценко О. Д. та ін. Спеціальні та галузеві соціології: навч. посіб. Київ: Каравела, 2003. С. 179. 6. Энциклопедический социологический словарь / под ред. Г. В. Осипова; РАН Ин-т соц.-полит. исслед. Москва, 1995. С. 357. 7. Социологическая энциклопедия: в 2 т. Т. 1 / главный ред. В. Н. Иванов. Москва: Мысль, 2003. С. 567. 8. Методологія в праві: монографія / за заг. ред. І. Безклубого. Київ, 2017. С. 164–165. 9. Козлюк Л. Г. Про необхідність вивчення особистості злочинця з позиції соціально-натуралістичної криминології. *Правова держава*, випуск 31. Київ: Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2020. С. 374. 10. Костенко О. М. «Нові очі» для нового часу (про соціальний натуралізм). Луцьк: Терен, 2022. С. 2. 11. Костенко О. М. *Natura Incognita*. Про соціальну природу та її закони: зб. філософ. есе. Одеса: Фенікс, 2019. С. 98. 12. Там само. С. 50. 13. Костенко О. М. У світлі соціального натуралізму (вибране). С. 224. 14. Костенко О. М. Основи соціально-натуралістичної юриспруденції та криминології: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 140 с. С. 25. 15. Там само. 16. Костенко О. М. *Культура і закон – у протидії злу*: монографія. Київ: Атіка, 2008. 352 с. 17. Костенко О. М. У світлі соціального натуралізму (вибране). С. 243. 18. Козлюк Л. Г. Криминологічна характеристика особистості злочинця, який вчинив статейний злочин щодо неповнолітнього: монографія. Костопіль: ЗАТ «Костопільська друкарня», 2011. С. 104; Козлюк Л. Г. Протидія службовим екологічним злочинам (дослідження з позиції соціально-натуралістичного світогляду). Протидія злочинності та адаптація кримінального законодавства і права України до законодавства і права Європейського Союзу: монографія. за заг. ред. В. К. Матвійчука. Київ: ВНЗ «Національна академія управління», 2014. С. 481.

References

1. Bryfinh «Vplyv viiny na zlochynnist v Ukraini». Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy. Spiker – V. Dziubynskiy, 2022. Multymediina platforma inomovlennia Ukrainy. URL: <https://www.ukrinform.ua>; Stratehiia borotby z orhanizovanoiu zlochynnistiu vid 16 veresnia 2020 r. № 1126-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>; Zvit Holovy Natsionalnoi politsii Ukrainy pro rezultaty roboty vidomstva u 2019 rotsi. URL: [www.kmu.gov.ua › sites › zvit_2019 › zvit-npu-2019](http://www.kmu.gov.ua/sites/zvit_2019/zvit-npu-2019). 2. Avanesov H. A. Krymynolohiya y sotsyalnaia praktyka. Moskva, 1980. S. 45. 3. Kostenko O. M. U svitli sotsialnoho naturalizmu (vybrane): vybrani tvory. Kyiv: Palyvoda A.V., 2020. S. 227. 4. Lukashevych M. P., Tulenkov M. V. Spetsialni ta haluzevi sotsiolohichni teorii: Navch. posib. 2-he vyd., dopov. i vypr. Kyiv: MAUP, 2004. S. 41. 5. Kon Y. S. Sotsyolohiya lychnosty. Moskva: Polytyzdat, 1967. Pylypenko V. Ie., Vyshniak O. I., Kutsenko O. D. ta in. Spetsialni ta haluzevi sotsiolohii: Navch. posib. Kyiv: Karavela, 2003. S. 179. 6. Entsiklopedycheskyi sotsyolohycheskyi slovar / Pod red. H. V. Osypova; RAN Yn-t sots.-polyt. Yssled. Moskva, 1995. S. 357. 7. Sotsyolohycheskaia

єнсыклопедыя: V 2 t. T.1 / Главныі red. V. N. Yvanov. Moskva: Мысл, 2003. S. 567.

8. Metodolohiia v pravi: monohrafiia / za zah. red. I. Bezkluboho. Kyiv, 2017. S. 164–165.

9. Kozliuk L. H. Pro neobkhhidnist vyvchennia osobystosti zlochyntsia z pozytsii sotsialno-naturalistychnoi kryminolohii. *Pravova derzhava*, випуск 31. Kyiv: In-t derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2020. S. 374.

10. Kostenko O. M. «Novi ochi» dlia novoho chasu (pro sotsialnyi naturalizm). Lutsk: Teren, 2022. S. 2.

11. Kostenko O. M. Natura Incognita. Pro sotsialnu pryrodu ta yii zakony: zb. filosof. ese. Odesa: Feniks, 2019. S. 98.

12. Kostenko O. M. Natura Incognita. Pro sotsialnu pryrodu ta yii zakony: zb. filosof. ese. Odesa: Feniks, 2019. S. 50.

13. Kostenko O. M. U svitli sotsialnoho naturalizmu (vybrane): vybrani tvory. Kyiv: Palyvoda A.V., 2020. S. 224.

14. Kostenko O. M. Osnovy sotsialno-naturalistychnoi yurysprudentsii ta kryminolohii: monohrafiia. Odesa: Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2021. 140. S. 25.

15. Kostenko O. M. Osnovy sotsialno-naturalistychnoi yurysprudentsii ta kryminolohii: monohrafiia. Odesa: Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2021. 140. S. 25.

16. Kostenko O. M. Kultura i zakon – u protyidii zlu: monohrafiia. Kyiv: Atika, 2008. 352s.

17. Kostenko O. M. U svitli sotsialnoho naturalizmu (vybrane): vybrani tvory. Kyiv: Palyvoda A.V., 2020. S. 243.

18. Kozliuk L. H. Kryminolohichna kharakterystyka osobystosti zlochyntsia, yakyi vchynyv statevyi zlochin shchodo nepovnolitnoho: monohrafiia Kostopil: ZAT «Kostopilaska drukarnia», 2011. S. 104; Kozliuk L. H. Protydiia sluzhbovym ekolohichnym zlochinam (doslidzhennia z pozytsii sotsialno-naturalistychnoho svitohliadu). Protydiia zlochynnosti ta adaptatsiia kryminalnoho zakonodavstva i prava Ukrainy do zakonodavstva i prava Yevropeiskoho Soiuзу: monohrafiia. za zah. red. V. K. Matviichuka. Kyiv: VNZ «Natsionalna akademiia upravlinnia», 2014. S. 481.

Kozliuk Liudmyla. Social naturalism as methodological basis for scientific research on the identity of the perpetrator

The article deals with problematic issues of criminological study of the perpetrator's identity. The main attention is paid to the methodological aspects of this phenomenon. By the way, the author did not ignore the issues related to the definition of the concept of the "identity of the perpetrator". Despite the updating of the concept of a "crime" to "criminal offense" in the legislation, the concept of the "identity of the perpetrator" has not lost and will not lose its importance and relevance for science as a whole, including criminology. For the latter, it is a defining category that constitutes its subject.

Some theoretical developments of the social sciences regarding the understanding of the phenomenon of an individual are highlighted.

The author emphasizes that the problem of effective research of the identity of the perpetrator is key in criminology. Therefore, its solution is a necessary condition for the success to oppose to criminality.

It was established that the lack of effective countermeasures against criminality contributed to the application of the theory of social naturalism in criminology. This theory is a kind of resource that can be used to successfully solve the current problems of the present days. Therefore, criminological science adopted the doctrine of social naturalism, which became the basis of social-naturalistic criminology.

It is argued that the study of the will and consciousness of a person who has committed a criminal offense shall be the basis for studying the mechanism of illegal behavior, as well as for developing ways to counteract it. This can be done on the basis of the methodology of social naturalism, knowing the regularities of the

formation of will and consciousness, which manifests itself in the form of criminal behavior.

It is concluded that if modern criminology in the study of crime is guided by the principle of social naturalism, it makes possible to obtain new knowledge on the identity of the perpetrator, and therefore on the causes and conditions of criminal offenses, and about what must be done to remove them. And this is of decisive importance in the development and implementation of measures aimed at increasing the success in opposing criminality.

It is substantiated that the study of the identity of the perpetrator using the method of social naturalism significantly increases the scientific value and practical implementation of crime prevention measures. Today, on the basis of the methodology of social naturalism, it is possible to know the regularities of the formation of will and consciousness, which manifests itself in the form of criminal behavior.

Thus, social-naturalistic criminology determines how social and biological aspects are combined in the nature of crime. Stating that the generation of crime only by social and biological factors cannot occur without the participation of the will and consciousness of the person who becomes a criminal. After all, any action in the social sphere takes place through the will and consciousness of a person. In this regard, opportunities for a more in-depth study of the will and consciousness of a person who committed a crime are opened up. This, in turn, provides an opportunity for a more thorough criminological study of the causes and conditions that give rise to crime, because they also act through the will and consciousness of a person.

The application of the methodology of social naturalism in the study of the identity of the perpetrator is the future basis of successful criminological research, which will help to overcome the problems of the theory and practice to oppose to criminality.

Key words: *criminality, the identity of the perpetrator, opposition to criminality, criminal behavior mechanism, social-naturalistic criminology, arbitrariness and illusions complex, person's will and consciousness, criminal offence, causes and conditions of criminal offences, social naturalism.*